

El sentiment de pertinença

Montserrat Ronchera i Santacreu

L'andorranitat és el títol que la SAC ha escollit, amb molt bon criteri al meu entendre, com a títol genèric d'aquesta 21a Diada d'Andorra a Prada, un mot però que curiosament no es troba recollit en la darrera versió del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans. Buscant la definició equivalent, a catalanitat hi he trobat "*qualitat, fet d'ésser català*"; extrapolant-la, l'andorranitat seria doncs la qualitat i el fet de ser andorrà.

Però què és ser andorrà? Aquesta és la pregunta que em vaig fer quan em van demanar d'aportar-hi el meu granet de sorra. Les perspectives del tractament de la qüestió podien ser variades: des de l'afirmació identitària de l'andorranitat fins a la reivindicació de la multiculturalitat com a característica d'Andorra o la defensa d'una ciutadania mundial en un món globalitzat. De la mateixa manera, també les respostes podien ser múltiples, des del vessant històric, des del vessant jurídic, des del vessant polític... Un cop feta la reflexió al voltant de les diferents perspectives de preguntes i respostes, i a l'empara de l'experiència i les vivències personals, vaig arribar a la conclusió que des de la perspectiva identitària era per a mi bàsicament això: un sentiment. Un conjunt subjectiu d'emocions fet d'amor per una terra, d'admiració per un paisatge, de comunió amb una gent, de comunicació mitjançant una mateixa parla, de defensa d'una història i unes tradicions comunes. Un sentiment, expressat o no, conscient o inconscient, que ens vincula a un indret i que fa que ens identifiquem com d'aquell lloc i no d'un altre.

El primer record que guardo d'Andorra és la vista que tenia des de la finestra de la cuina de la nostra casa a Andorra la Vella. Era primavera, les orenetes fregaven el cel blau i veia més avall els prats de Tobira verds i llunts, ombrejats pel blanc de les grandalles; a la vora del riu ja hi havia alguna rulot de gitanos instal·lada i mirava molt quieta com n'anaven arribant d'altres per la carretera. Devia tenir 4 anys.

Probablement aquest record sigui semblant al de molts altres nens que van viure al Pui o al Puial d'Andorra la Vella en aquell temps o en èpoques anteriors. Tanmateix per a mi, i durant molts anys, aquest record va ser el del meu país, el del meu poble, el meu primer sentiment de pertinença, simplement perquè al cap de poc temps vaig haver de marxar d'Andorra per viure en un altre lloc.

Al llarg de quasi vint anys vaig anar seguint els meus pares per diferents països i ciutats, vaig veure altres cels i altres paisatges, que van convertir la meva memòria en un mosaic ric de colors, sons, olors i sensacions; però sempre vaig tenir present aquell primer record del meu país. I quan hi tornava per passar-hi alguns dies de vacances, tot i el mareig per la carretera de muntanya, se m'eixamplava el cor perquè sabia inequívocament que tornava a casa.

Aquest sentiment de pertinença pueril es va anar reforçant de forma conscient al llarg dels anys en haver de respondre, un cop darrere l'altre, a la curiositat de la gent que preguntava d'on era i quina era la llengua que parlava. Així, des de la distància, es va anar forjant la meva andorranitat, el sentiment de pertinença al meu país i l'amor a la meua llengua.

Al llarg de les vacances d'estiu de l'any 1975 vaig voler participar d'alguna forma més activa a la vida del meu poble i em vaig afegir fugaçment a l'equip de redacció de la revista *Tribuna*. Vaig trobar-hi una colla de joves, més grans que jo però que estaven immersos en un procés de reivindicació igualitària pel que feia a l'atorgament de la nacionalitat.

Com que sempre havia estat a l'estranger practicant l'andorranitat, i des de l'edat de 12 anys havia passejat el meu passaport per uns llocs i uns altres, va ser amb sorpresa que vaig descobrir que era una ciutadana de tercera categoria, era allò que segurament encara us sona: una andorrana de primera generació. Això volia dir que havia nascut a Andorra de pares estrangers. N'hi havia també de segona generació, que havien tingut un progenitor andorrà i un d'estranger. Les catalogacions s'acabaven amb els andorrans, aquells genuïns i autèntics, que per tenir pare i mare andorrans gaudien de més privilegis. Aquell estiu crec que se'm va despertar aquesta vena reivindicativa que encara mantinc avui. L'evolució social i jurídica posterior del país va anar equiparant les persones, almenys en drets, encara que hi hauria molt a dir-hi.

Finalment, uns anys més tard, quan vaig tornar per treballar i viure a Andorra, tot i la força del meu sentiment de pertinença em vaig sentir com una estrangera, no tant per l'entorn —que havia canviat molt— sinó més aviat per la forma de ser dels que retrobava i en la qual no em reconeixia. Vaig entendre ràpidament que, si bé era i em sentia andorrana, em faltava alguna cosa per ser com els altres. Per una part hi havia el fet de la reconeixença i l'acceptació dels altres per ser de cal..., seguit del nom d'alguna població d'Andorra, i jo no era de cal ningú d'Andorra, però sí que, com molts dels nous andorrans, els meus avantpassats eren en altres contrades de cal... i del mas de..., fins a remuntar molts segles; per tant, l'orgull

d'estirp el tenia molt sentit i superava amb escreix aquesta diferenciació innocent que es feia amb la senzilla pregunta de, "*Nena, i tu de quina casa ets?*" D'altra part, hi havia alguna cosa més que creava una barrera a la meua integració, era allò que els francesos en diuen el *vécu* i que podríem entendre com el conjunt d'experiències viscudes i compartides pels membres d'una comunitat, del qual, per les circumstàncies de la vida, havia quedat exclosa al llarg de dos decennis. No estava dins la meua forma de ser acceptar la diferència i, de manera conscient i volguda, vaig iniciar el llarg camí de la integració, que va passar per descobrir, entre moltes altres coses, que la meua sensibilitat en temes d'identitat i de llengua era bastant més exacerbada que la de molts d'aquells de soca-rel o dels que s'havien quedat al país...

Des de llavors han passat més de vint anys i puc dir que m'he integrat. No és cap fet que m'enorgulleixi, ja que molts immigrants ho han hagut de fer en diferents llocs del món, a Andorra també, i en circumstàncies molt pitjors. A mi realment m'ha resultat fàcil, probablement perquè el sentiment de pertinença ja el portava dins i perquè sabia molt bé quines eren les meves arrels, però sobretot perquè tenia la voluntat de retrobar-me i de formar del tot part d'allò que fins llavors havia, romànticament, percebut com el meu país.

Malgrat que en el passat algú ha volgut buscar una genètica comuna que diferenciés l'andorrà, el fet de ser andorrà no correspon a una realitat física o jurídica, tret de les característiques jurídiques que conformen la nacionalitat. El més important, sentir-se'n, tal com deia a l'inici no és més que un fet subjectiu i emocional que passa, evidentment, per la voluntat i pels sentiments íntims de la persona.

Aquest sentiment de pertinença modulat per la voluntat d'integració tampoc no és exclusiu d'una terra o un país. He tingut l'oportunitat de parlar amb moltes persones d'orígens diferents i totes hem coincidit en aquests sentiments, en aquest conjunt d'emocions per les nostres terres, fossin les d'origen o les d'acolliment, però mentre jo em referia a Andorra, altres parlaven de Bulgària, d'Iran o de Canadà, i totes, amb paraules diferents, explicàvem les mateixes sensacions i actuacions similars...

Cal precisar què és per a mi ser andorrana, avui. Bàsicament mantenir viu dia a dia aquest sentiment de pertinença des de la proximitat: viure i treballar, compartir i transmetre, gaudir i difondre, lluitar i millorar, i tot un reguitzell de verbs d'acció que ara no se m'acuden, i dels quals no sóc conscient, però que poso en pràctica quotidianament, així com probablement tots vosaltres, en l'exercici del privilegi de ser i sentir-se d'Andorra.

Montserrat Ronchera i Santacreu,
empresària consultora i presidenta del Club de Marketing d'Andorra